

Nr 122.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1941 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande övertidsersättning för försvarsväsendets civila icke-ordinarie tjänstemän.

(1:a avd.)

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *R. Berg* (nr 11) och den andra inom andra kammaren av herrar *C. Lindberg* i Stockholm och *L. Lindahl* (nr 17), har hemställts, att riksdagen måtte såsom sin mening uttala, att övertidsersättning på i militära icke-ordinarie reglementet angivna grunder skall utgå till samtliga civila icke-ordinarie tjänstemän i lönegraderna 1 till 18.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen nr I: 11.

Med stöd av § 46 riksdagsordningen har utskottet införskaffat yttrande över motionerna från försvarsväsendets lönenämnd, som i ärendet anfört följande.

I 21 § militära icke-ordinariereglementet den 15 juni 1939, nr 276, hava meddelats grundläggande bestämmelser angående övertidsersättning till extra ordinarie tjänstemän, som avses i reglementet. Där tjänstgöring utöver fastställd arbetstid undantagsvis måste äga rum, må enligt stadgande i 1 mom. nämnda paragraf, i den mån Kungl. Maj:t så bestämmer, för dylik tjänstgöring å befattning, tillhörande någon av lönegraderna MEo 1—18, kunna utbetalas övertidsersättning med belopp för timme räknat, som anges uti en i momentet intagen tabell. Jämlikt föreskrift i reglementets 38 § skall vad i 21 § stadgas angående övertidsersättning till extra ordinarie tjänstemän äga tillämpning även beträffande i reglementet avsedda extra tjänstemän. Genom brev den 7 juni 1940 har Kungl. Maj:t — efter att i ärendet hava hört bland andra försvarsväsendets lönenämnd — meddelat tillämpningsföreskrifter till 21 och 38 §§ militära icke-ordinariereglementet den 15 juni 1939, nr 276.

I det underdåniga utlåtande, som lönenämnden den 14 mars 1940 avlät i anledning av framställningar om utbetalning av ersättning för övertidsarbete åt vissa civila befattningshavare vid försvarsväsendet, å vilka militära icke-ordinariereglementet är tillämpligt, anförde lönenämnden bland annat följande:

»Av 1936 års lönekommittés betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente framgår (sid. 81), att efter kommitténs uppfattning föreläge icke tillräcklig anledning att i avseende å möjlighet till övertidsersättning i princip ställa försvarsväsendets icke-ordinarie befattningshavare i en sämre ställning än den, som tillkomme jämförliga befattningshavare inom statsförvaltningen i allmänhet. Kommittén ansåge därför, att föreskrifter om övertidsersättning borde införas i det nya militära icke-ordinariereglementet.

Emellertid anförde kommittén vidare, att utöver de allmänna begränsningar i avseende å möjligheter till övertidsarbete, som sålunda gällde eller föreslagits komma i tillämpning för civilförvaltningens befattningshavare, syntes i fråga om den vid försvarsväsendet anställda icke-ordinarie personalen vissa särskilda inskränkningar sannolikt bliva påkallade med hänsyn till det förhållandet, att ordinarie beställningshavare inom detta förvaltningsområde icke ägde åtnjuta ersättning för övertidstjänstgöring. Där utsträckt tjänstgöring samtidigt ålades såväl ordinarie beställningshavare som icke-ordinarie tjänstemän, syntes det i allmänhet, om ej särskilda skäl till avvikelse förelåge, få anses mindre lämpligt, att ersättning för övertidstjänstgöring utginge till sistnämnda befattningshavare, medan sådan ersättning förvägrades de ordinarie beställningshavarna. Med hänsyn till de inskränkningar i rätten till övertidsersättning, som sålunda följde av allmänna principer eller eventuellt påkallades på grund av särskilda förhållanden vid försvarsväsendet, hade kommittén ansett lämpligast att vid avfattandet av paragrafen om övertidsersättning tillämpa en från civila avlöningsreglementet något avvikande uppställning så till vida att i 1 mom. angåves, att dylik ersättning finge utgå endast i den mån Kungl. Maj:t så bestämde. I stället för att — såsom den i 26 § civila avlöningsreglementet använda formuleringen medförde — undantag och begränsningar i rätten till övertidsersättning stadgades i de tillämpningsbestämmelser, vilka enligt 3 mom. av nämnda författningsrum skulle utfärdas av Kungl. Maj:t, skulle sålunda här i enlighet med 1 mom. Kungl. Maj:t positivt angiva, för vilka grupper av befattningshavare och under vilka förutsättningar övertidsersättning finge utgå. I anslutning härtill hade 3 mom. i förslaget omformulerats så, att närmare bestämmelser rörande tillämpningen av föreskrifterna i paragrafen skulle utfärdas av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, i den mån ej Kungl. Maj:t meddelat dylika bestämmelser. I övrigt ansåge sig kommittén endast böra understryka vissa i bestämmelserna innefattade allmänna grunder beträffande övertidsersättningen, nämligen att övertidstjänstgöringen i första hand skulle kompenseras genom motsvarande ledighet under normal tjänstgöringstid och övertidsersättning sålunda förekomma endast i de fall, där dylik kompensation icke lämpligen kunde beredas.

I likhet med 1936 års lönekommitté finner lönenämnden riktigt, att personal, å vilken militära icke-ordinariereglementet är tillämpligt, bör komma i åtnjutande av övertidsersättning. Att närmare avvåga vilka befattningshavare, som böra komma i åtnjutande av denna förmån, erbjuder givetvis svårigheter med hänsyn till de skiftande arbetsområden befattningshavarna tillhöra och svårigheten att i de olika fallen konstatera, huruvida de allmänna förutsättningarna för utbetalande av övertidsersättning verkligen äro för handen. På grund härav har lönenämnden ansett sig böra intaga en i viss mån restriktiv inställning gentemot de krav å övertidsersättning, som från olika myndigheters sida nu framkommit. Lönenämnden anser, att vid bestämmandet av i vilka fall övertidsersättning bör utgå, särskilt avseende bör fästas vid förefintliga möjligheter att kunna effektivt kontrollera, att arbete, för vilket övertidsersättning bör utgå, verkligen blivit utfört å övertid. Därest man utgår från denna uppfattning, torde det bliva ofrånkomligt att från förmänen att uppbära övertidsersättning helt undantaga vissa kategorier befattningshavare. Den personal, som därvid i första hand måste ställas utanför rätt att erhålla övertidsersättning, lär enligt lönenämndens uppfattning vara sjukvårds-, vakt- och ekonomipersonalen, vilkas arbetsförhållanden i detta hänseende torde vara särskilt svåra att bedöma. Vidare synes övertidsersättning icke böra utgå till förrådsmän och förrådsvaktmästare m. fl. med hänsyn därtill, att de å löneplan Ca uppförda motsvarande ordinarie beställningshavarna icke

äro berättigade till dylik förmån. Från denna förmån lär slutligen i enlighet med eljest gällande principer för övertidsersättningens utbetalande böra undantagas sådan personal, vilken intager arbetsledande ställning antingen å kontor eller i förråd och verkstäder, dock med undantag för vissa här nedan angivna arbetsförmän. Under den nu anbefallda förstärkta försvarsberedskapen måste nämligen i mycket stor utsträckning arbete å försvarsväsendets verkstäder utföras å övertid och det är därvid att befara att dugliga arbetare, vilka under nuvarande förhållanden erhålla en jämförelsevis god inkomst, icke önska ifrågakomma till befördran, därest de icke i egenskap av arbetsförmän kunna påräkna övertidsersättning.

I anslutning till de nu uttalade principerna får lönenämnden tillstyrka, att endast följande å den som bilaga till militära icke-ordinariereglementet fogade tjänsteförteckningen upptagna befattningar tillsvidare medgivnas rätt till övertidsersättning, nämligen skrivbiträde, kontorsbiträde, arbetsförestånderska, kanslibiträde, laboratoriebiträde, kontorist, arbetsförmän av 2:a klass, förste kontorist, arbetsförmän av 2:a klass vid truppförbands intendenturverkstad, ritare av 2:a klass samt arbetsförmän av 1:a klass.»

I de av Kungl. Maj:t utfärdade tillämpningsföreskrifterna upptogs emellertid ytterligare ett antal befattningshavare, vilka medgavos rätt till övertidsersättning. De befattningar, vilkas innehavare skulle erhålla rätt till övertidsersättning utöver de lönenämnden föreslagit, voro följande: telefonvakt av 2:a klass vid flottilj (flygkrigsskolan), biträdande husmoder, biträdande köksförestånderska, tillika överkokerska, hushållerska, telefonvakt av 1:a klass, tvättförestånderska vid sjukhus, husmoder av 2:a klass, köksförestånderska av 2:a klass, tvättföreståndare av 2:a klass, husmoder av 1:a klass, köksförestånderska av 1:a klass, köksförestånderska vid sjöförsvaret, tvättföreståndare av 1:a klass, kassör vid arméns centrala beklädnadsverkstad, kontorsskrivare av 2:a klass, mästare, kontorsskrivare av 1:a klass, laborant, ritare av 1:a klass samt konstruktör av 3:e klass. Av de i tjänsteförteckningen vid militära icke-ordinariereglementet upptagna befattningarna, vilkas innehavare fortfarande icke kommit i åtnjutande av övertidsersättning, märkas, bland andra, sjuksköterskor och annan sjukvårdspersonal, kontorsvakt, eldare, förrådsman, vaktmästare, automobilförare, förrådsvaktmästare, maskinister, skogvaktare, trädgårdsmästare, husmoder vid sjukhus, poliskonstaplar samt verkmästare och kontorsföreståndare.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att försvarsväsendets lönenämnd i det av lönenämnden på sin tid uppgjorda förslaget till befattningar, vilkas innehavare skulle erhålla övertidsersättning, intog en långt mera restriktiv inställning än den som sedermera kom till uttryck i de utav Kungl. Maj:t utfärdade tillämpningsföreskrifterna. Enligt lönenämndens uppfattning lär det emellertid kunna ifrågasättas, om icke medgivandet av övertidsersättning till befattningshavare, i den omfattning Kungl. Maj:ts tillämpningsföreskrifter innebära, bort såsom konsekvens medföra, att ytterligare ett antal av de i tjänsteförteckningen upptagna befattningshavarna bort tillförsäkras denna förmån. Lönenämnden anser det därför icke uteslutet, att vid en förnyad undersökning rörande befattningshavarnas göromål och tjänstgöringsförhållanden i övrigt fall kunna förekomma, beträffande vilka i anslutning till de allmänna principerna för övertidsersättnings utgående dylik ersättning bör medgivas. Lönenämnden anser sig för den skull icke böra framställa erinran mot, att frågan, i vilken omfattning befattningshavare vid försvarsväsendet, å vilka militära icke-ordinariereglementet är tillämpligt, må åtnjuta övertidsersättning, underkastas förnyad prövning.

Utskottet.

Av såväl motionerna som försvarsväsendets lönenämnds i ärendet avgivna utlåtande framgår enligt utskottets uppfattning, att nu gällande tillämpningsföreskrifter rörande övertidsersättning, vilka utfärdats i anslutning till i militära icke-ordinarie reglementet angivna grunder, kunna giva skäl till vissa erinringar. Med hänsyn härtill synes det utskottet, att frågan om i vilken omfattning befattningshavare vid försvarsväsendet, å vilka nämnda avlöningsreglemente är tillämpligt, må åtnjuta övertidsersättning, bör underkastas förnyad prövning. Denna prövning torde böra avse icke endast de befattningshavare, som nu äro uteslutna från rätt till övertidsersättning, utan jämväl sådana, som enligt gällande tillämpningsföreskrifter äro berättigade att utfå dylik ersättning.

Utskottet kan sålunda på grundval av nu föreliggande material icke tillstyrka riksdagen att, på sätt i motionerna yrkats, uttala sig för utvidgad rätt till övertidsersättning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 11 och II: 17, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till förnyad prövning upptaga frågan, i vilken omfattning befattningshavare vid försvarsväsendet, å vilka militära icke-ordinarie reglementet är tillämpligt, må åtnjuta övertidsersättning.

Stockholm den 20 maj 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 118.
